

KONKURS HISTORYCZNY dla gimnazjów – etap wojewódzki

Oświecenie – geneza (w XVII w.), narodziny, rozkwit,
wpływ na dzieje cywilizacji i kultury


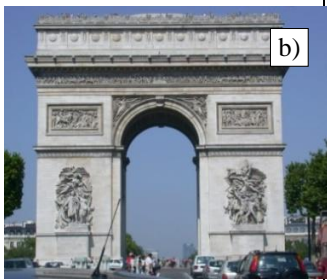
Zadanie 1.



Sztuka XVIII w. w Europie


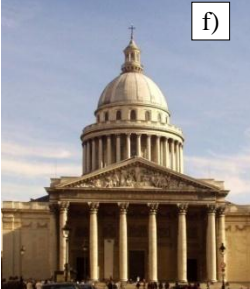
max. **23 p.**



Sztuka XVIII w.

Rozpoznaj dzieła przedstawione na fotografiach. Podaj nazwę dzieła i nazwisko artysty.

Zwinger	 a)	Łuk Triumfalny	 b)
M. Poppelmann		J-F. Chalgrin	
rokoko		klasycyzm/ neoklasycyzm	
Drezno		Paryż	

Porwanie Sabineek	 c)	Bonaparte na Przełęczy św. Bernarda	 d)
J-L David		J-L David	
klasycyzm/ neoklasycyzm		klasycyzm/ neoklasycyzm	
Paryż - Luwr		Paryż – Wersal	

Pałac Sanssouci	 e)	kościół św. Genowefy w Paryżu (Panteon Paryski)	 f)
G. W. von Knobelsdorff		J-G. Soufflot	
rokoko		klasycyzm/ neoklasycyzm	
Poczdam/Berlin		Paryż	

Odjazd na Cyterę	 g)	Huśtawka	 h)
A. Watteau		J-H Fragonard	
rokoko		rokoko	
Berlin i Paryż (dwie wersje)		Londyn	

Wykorzystaj wyrazy: Pałac Sanssouci, M. Poppelmann, A. Watteau

3p + 3p + 3p + 3p + 3p + 2p 3p + 3p = 23 p

Zadanie 2.**Sztuka XVIII w. w Europie**max. **13 p.**

a) Zaznacz literą „X” cztery prawidłowe odpowiedzi

Za panowania jakiego władcy we Francji najbardziej dynamicznie rozwijała się sztuka...:

	Ludwika XIV	Ludwika XV	Ludwika XVI	Napoleona Bonaparte
– klasycyzmu / neoklasycyzmu			X	X
– rokoka		X		
– baroku	X			

a) 4 p.

b) Czym charakteryzowała się sztuka: klasycyzmu/ neoklasycyzmu i rokoka.

Używaj wyłącznie podanych wyrazów i wyrażen:

zamiłowaniem do małych form, bogactwem elementów zdobniczych, ornamentyką roślinną, harmonią, ładem i klasycznymi proporcjami, tematyką miłosną, wdziękiem i lekkością monumentalizmem w architekturze, niewielką ilością ozdób, nawiązaniem do antyku

– klasycyzmu/ neoklasycyzmu	nawiązaniem do antyku	ładem i klasycznymi proporcjami	harmonią	niewielką ilością ozdób	monumentalizmem w architekturze
– rokoka	zamiłowanie do małych form	tematyką miłosną	ornamentyką roślinną	bogactwem elementów zdobniczych	wdziękiem i lekkością

b) 8 p.

c) Zaznacz literą „X” prawidłową odpowiedź

Odkrycie Herkulanum i Pompei odcisnęło piętno na sztuce:

baroku		rokoka		klasycyzmu/neoklasycyzmu	X
--------	--	--------	--	--------------------------	---

c) 1 p.

Zadanie 3.

Filozofowie – twórcy epoki Oświecenia

max. **19 p.**

I.

Kto jest autorem słów:

Prawda „myślę więc jestem” była tak niezachwiana i pewna, że wszelkie najbardziej dziwaczne przypuszczenia sceptyków nie zdołały jej zachwiać, uznałem bez obawy błędu, że mogę ją przyjąć jako pierwszą zasadę filozofii, której poszukiwałem.

Kartezjusz

Kiedy w jednej i tej samej osobie władza prawodawcza zespolona jest z wykonawczą, nie ma wolności; ponieważ można się lękać, aby ten sam monarcha albo ten sam senat nie stanowił tyrańskich praw, które będzie tyrańsko wykonywał. Nie ma również wolności, jeśli władza sądowa nie jest oddzielona od prawodawczej i wykonawczej. Gdyby była połączona z władzą prawodawczą, władza nad życiem i wolnością obywateli była by dowolna: sędzia bowiem byłby prawodawcą.

Monteskiusz

Oświecenie to wyjście człowieka ze stanu niepełnoletności, w którą popadł z własnej winy.

Kant

Wolność to prawo czynienia wszystkiego co nie jest zabronione.

Monteskiusz

4 p

II.

Którzy z wymienionych filozofów (Monteskiusz, Kant, Kartezjusz, Locke, Spinoza, Leibniz, Rousseau) są autorami zamieszczonych poniżej sentencji/maksym ?

Użyj jedynie pięciu spośród podanych nazwisk filozofów.

Jakie idee/pojęcia znalazły odbicie w podkreślonych sentencjach ?

Użyj jedynie czterech spośród podanych nazw pojęć:

(racjonalizm, empiryzm, panteizm, imperatyw kategoryczny, teodycea)

	nazwisko	pojęcie
<i>„tabula rasa” („czysta karta”)</i>	Locke	empiryzm
<i>„Niebo gwiazdziste nade mną, prawo moralne we mnie.”</i>	Kant	
<i>„Cokolwiek istnieje, jest w Bogu. Bóg jest Naturą a Natura Bogiem”</i>	Spinoza	panteizm
<i>„Gdyby ten świat nie był najdoskonalszy z możliwych, Bóg by go nie stworzył.”</i>	Leibniz	teodycea
<i>„Człowiek rodzi się wolny i dobry z natury.”</i>	Rousseau	
<i>„Postępuj wedle, takiej tylko zasady, co do której mógłbyś jednocześnie chcieć, aby stała się prawem powszechnym.”</i>	Kant	imperatyw kategoryczny

nazwiska filozofów – 6 p, pojęcia – 4 p

III.

Który z wymienionych poniżej filozofów twierdził / głosił:

Immanuel Kant, J. J. Rousseau, Kartezjusz, J. Locke

a) że nie istnieją idee wrodzone	J. Locke
b) że punktem wyjścia wszelkiej refleksji jest pewność rozmyślającego co do własnego istnienia	Kartezjusz
c) że człowiek powinien kierować się w życiu imperatywem moralnym	Kant
d) hasło powrotu do natury – odejścia od cywilizacji ku stanowi pierwotnej szczęśliwości	J.J. Rousseau
e) że niektóre idee np. idea Boga są u człowieka wrodzone	Kartezjusz

5 p

Zadanie 4.**Wielka rewolucja francuska**max. **8 p.**

Określ kolejność chronologiczną wydarzeń. Zaznacz wszystkie kolejnymi cyframi.

Najdawniejsze oznacz cyfrą 1, a najpóźniejsze – 5.

Daty zamieszczone poniżej ułatwią Ci udzielenie odpowiedzi:

14 lipca 1789, 26 sierpnia 1789, 3 września 1791, 10 sierpnia 1792, 21 września 1792,
21 stycznia 1793, 2 czerwca 1793, 17 września 1793, 28 lipca 1794, 9 listopada 1799

I

a) zniesienie monarchii i ustanowienie republiki	5	21 września 1792
b) zdobycie Tuileries, uwięzienie króla	4	10 sierpnia 1792
c) uchwalenie Konstytucji z 3 września (pierwszej)	3	3 września 1791
d) uchwalenie Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela	2	26 sierpnia 1789
e) zburzenie Bastylji, wybuch rewolucji	1	14 lipca 1789

II

a) przejęcie władzy przez jakobinów	2	2 czerwca 1793
b) początek wielkiego terroru	3	17 września 1793
c) przewrót termidoriański	4	28 lipca 1794
d) zamach stanu z 18 brumaire'a	5	9 listopada 1799
e) ścięcie króla Ludwika XVI	1	21 stycznia 1793

Uczeń otrzymuje w części I i II po: 0p lub 4p za podanie poprawnej kolejności.

Zadanie 5. Rzeczpospolita Obojga Narodów w okresie rozbiorów * max. 8 p.

W granicach, którego państwa: Rosji – „R”, Prus – „P”, Austrii – „A”, Rzeczypospolitej – „Rz” znajdowały się miasta:
Wpisz odpowiednią literę: „R”, „P”, „A”, „Rz”.

Warszawa po II rozbiorze	Rz	
Warszawa po III rozbiorze	P	
Rzeszów, Przemyśl, Lwów po I rozbiorze	A	
Kraków po II rozbiorze	Rz	
Kraków po III rozbiorze	A	
Gdańsk po I rozbiorze	Rz	
Poznań po I rozbiorze	Rz	
Lublin po III rozbiorze	A	
Wilno po III rozbiorze	R	

8 p.

* Mapa ma niewielkie rozmiary – ma jedynie podpowiedzieć i ułatwić uczniowi odpowiedź.

Zadanie 6. Rzeczpospolita w XVIII w. max. 5 p.

Oblicz, ile lat minęło między następującymi wydarzeniami*:

a) objęciem tronu Rzeczypospolitej przez Fryderyka II Augusta Wettina // śmiercią króla	(1733-63)	30
b) elekcją Stanisława Poniatowskiego // abdykacją króla	(1764-95)	31
c) utworzeniem Szkoły Rycerskiej // zaprzestaniem działalności Szkoły	(1765-94)	29
d) powołaniem Komisji Edukacji Narodowej // zaprzestaniem działalności KEN	(1773-94)	21
e) rozpoczęciem obrad Sejmu Wielkiego // ostatnim rozbiorem i upadkiem Rzeczypospolitej	(1788-95)	7

* Wystarczy jeżeli odejmiesz np. a) od daty śmierci króla rok objęcia przez niego tronu. Nie musisz brać pod uwagę miesięcy, w których wydarzenia miały miejsce.

Zadanie 7.**Genealogia**max. **4 p.***Jakie więzy rodzinne łączyły podane osoby.**Użyj określeń: siostrzeniec, matka, brat, bratanek, teść, syn.*

Józef Poniatowski był dla Stanisława Augusta Poniatowskiego

bratankiem

Stanisław Leszczyński był dla Ludwika XV

teściem

August III był dla Augusta II

synem

Maria Teresa była dla Józefa II

matką

Zadanie 8.**Rewolucja przemysłowa w Anglii w 2 poł. XVIII w.**max. **6 p.**

Innowacje techniczne, które zapoczątkowały rewolucję przemysłową w Europie (XVIII / XIX w.):

Uzupełnij zdania

a) Wynalezione na potrzeby krosna ręcznego przez Johna Kaya w 1733 r., upowszechnione w 2 poł. XVIII w.

tzw. *latające*
czółenko

b) Wynaleziona przez Jamesa Hargreavesa w 1764 r. napędzana ręcznie wielowrzecionowa mechaniczna przędzarka, masowo używana od lat 80-tych w systemie nakładczym.

tzw. *spinning*
*Jenny*c) Wynaleziona w 1769 r. przez Richarda Arkwrighta, poruszana za pomocą energii wodnej **przędzarka hydrauliczna**, masowo zastosowana w latach 80-tych w fabrykach.tzw. *Water*
frame

d) Udoskonalona (m.in. skraplacz pary) maszyna parowa (1769 r.), wydajniejsza i stosowana coraz częściej w piecach do poruszania miechów i w kopalniach do wypompowywania wody, później w przemyśle tkackim.

tzw. maszyna
(silnik) *Watta*

e) Wynaleziona przez Samuela Cromptona w 1779 r. przędzarka pozwalała wytwarzać znacznie cieńsze i mocniejsze włókna mogące konkurować ze sprowadzanymi dotąd z Indii.

tzw. *mulle*

f) Wynalezione w 1784 r. przez Edmunda Cartwrighta mechaniczne ... pozwoliło w pełni wykorzystać silnik parowy (wyposażony już w regulator prędkości obrotowej) oraz zwiększone możliwości produkcji przędzy.

mechaniczne
krosno tkackie

g) Wynaleziona w 1783 r. przez Henry Corta metoda... produkcji stali z wykorzystaniem pieca ... (oddzielenie paliwa: węgla kamiennego lub koksu od topionego surowca), umożliwiło otrzymywanie wysokiej jakości surówki żelaza i stali z złóż rud żelaza o niskiej jakości.

tzw. metoda
pudlarska
/ piec *pudlarski*
(*płomienny*)

Zadanie 9.

Stany Zjednoczone Ameryki – XVIII w.

max. **20 p.**

KRZYŻÓWKA

POZIOMO

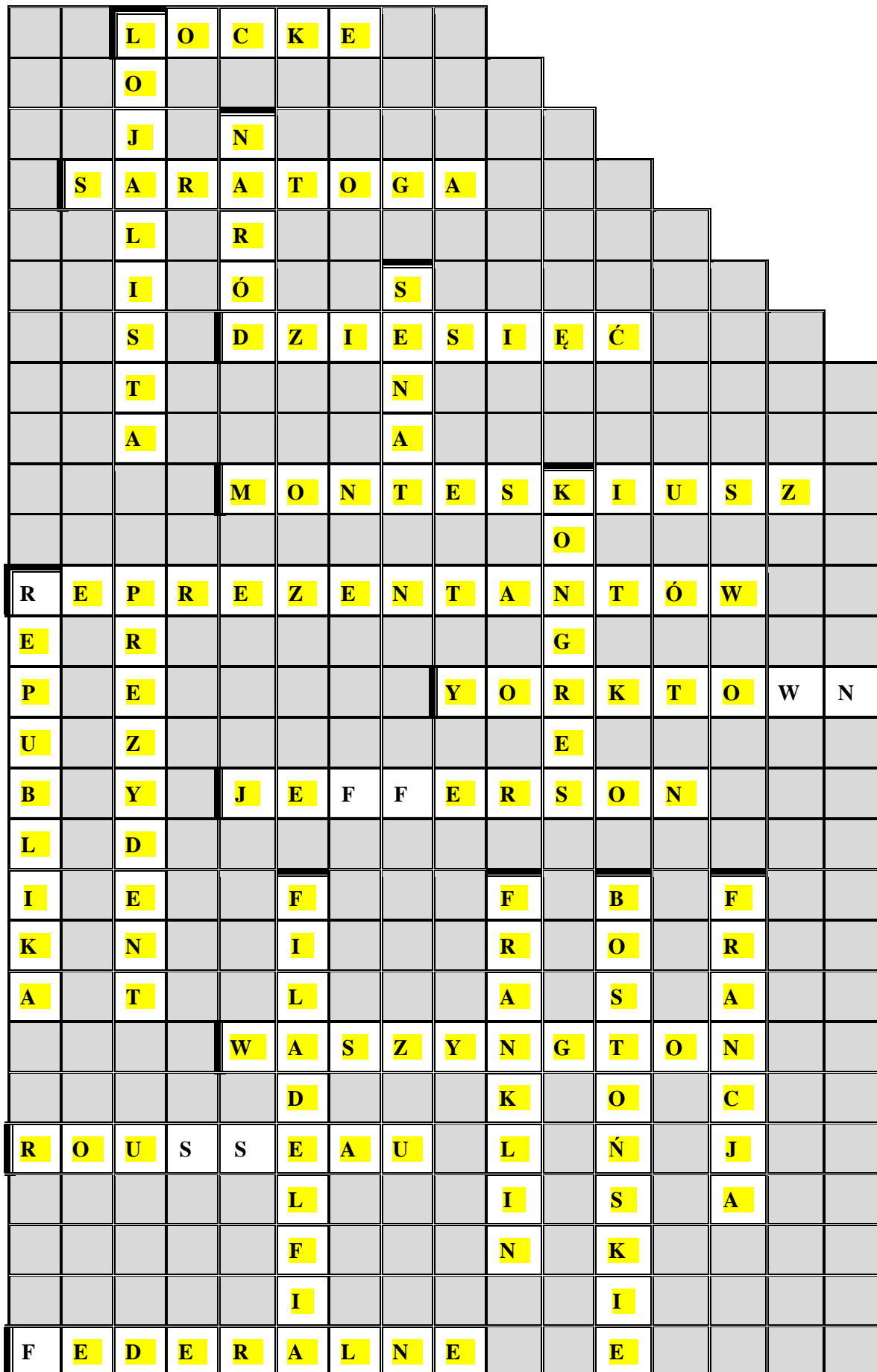
1. Jeden z filozofów Oświecenia z którego dorobku politycznego korzystali twórcy Konstytucji Stanów Zjednoczonych; autor dzieła *Dwa traktaty o rządzie*.
2. Miejscowość pod którą doszło w 1777 r. do klęski armii brytyjskiej; zwycięska bitwa Armii Kontynentalnej, która zachęciło Francję do oficjalnego uznania Stanów Zjednoczonych.
3. Ile poprawek do Konstytucji zawierała uchwalona i ratyfikowana w 1791 r. przez Kongres tzw. *Karta Praw (Bill of Rights)* zawierająca kwestie dotyczące praw jednostki.
4. Jeden z filozofów Oświecenia, którego koncepcja trójpodziału władzy znalazła odbicie w Konstytucji Stanów Zjednoczonych; autor dzieła *O duchu praw*.
5. Jedna z izb parlamentu Stanów Zjednoczonych, w której zasiadali deputowani wybierani w liczbie proporcjonalnej do liczby mieszkańców stanu.
6. Półwysep na którym okrążone wojska brytyjskie skapitulowały w październiku 1781 r., co doprowadziło do wzrostu nastrojów antywojennych w Anglii i zmusiło króla Jerzego III do wyrażenia zgody na rozpoczęcie rozmów pokojowych.
7. Opracował projekt Deklaracji Niepodległości Stanów Zjednoczonych Ameryki, trzeci prezydent USA. (w nazwisku litery „ff”)
8. Naczelnny wódz w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych, zwycięzca spod Yorktown, pierwszy prezydent USA.
9. Jeden z filozofów, którego idee praw naturalnych, umowy społecznej i suwerenności ludu posłużyły twórcom *Deklaracji Niepodległości* do umotywowania wypowiedzenia posłuszeństwa królowi i parlamentowi Wielkiej Brytanii; autor dzieła *Umowa społeczna*. (w nazwisku litery „ss”)
10. Uchwalona w 1787 r. *Konstytucja Stanów Zjednoczonych* ustanawiała w miejsce luźnej konfederacji państwo z silną władzą centralną.

PIONOWO

11. Nazwa/określenie kolonisty, który po ogłoszeniu *Deklaracji Niepodległości* dochował wierności królowi Jerzemu III i Wielkiej Brytanii.
12. Drugie słowo w preambule Konstytucji Stanów Zjednoczonych nawiązujące do zasady suwerenności ludu.
13. Jedna z izb parlamentu Stanów Zjednoczonych w której na mocy Konstytucji z 1787 r. zasiadali przedstawiciele wybierani w liczbie dwóch przez parlamenty stanowe.
14. Nazwa parlamentu Stanów Zjednoczonych.
15. Określenie państwa (ze względu na ustrój polityczny), które zostało zatwierdzone na mocy Konstytucji z 1787 r. w Stanach Zjednoczonych.
16. Wybierany na mocy Konstytucji z 1787 r. w wyborach pośrednich przez elektorów, miał szerokie kompetencje w zakresie władzy wykonawczej – był głową państwa i szefem rządu.
17. Miasto w którym odbył się II Kongres Kontynentalny i ogłoszono Deklarację Niepodległości Stanów Zjednoczonych.
18. Współtwórca *Deklaracji Niepodległości* i *Konstytucji Stanów Zjednoczonych*, zawarł traktat pokojowy z Anglią w 1783 r.; wynalazca piorunochronu.
19. Tzw. *picie herbaty*.
20. Państwo europejskie, które w 1778 r. przystąpiło do wojny po stronie Stanów Zjednoczonych przeciw Wielkiej Brytanii.

KRZYŻÓWKA

Stany Zjednoczone Ameryki – XVIII w.



Zadanie 10

max. **8 p.**

Monteskiusz – Charles Louis de Secondat Montesquieu

a) Wyjaśnij (opisz) na czym polegał trójpodział władzy według Monteskiusza

Uczeń zwraca uwagę na: podział władzy / wzajemne ograniczenie / wzajemna kontrola organów władzy
 ograniczenie zwłaszcza władzy wykonawczej (również ustawodawczej)
 rozdzielenie władzy wykonawczej (np. król, prezydent)
 od władzy ustawodawczej (np. parlament / sejm / kongres / zgromadzenie...) – prawodawczej
 i sędowniczej – kontrolnej wobec pozostałych organów
 przykładem zastosowania Konstytucja / ustrój USA
 zaprzeczeniem – monarchia absolutna

b) Jakich ustrojów był zwolennikiem ? Zaznacz literą „X” dwie prawidłowe odpowiedzi.

– republiki demokratycznej	<input type="checkbox"/>	– monarchii konstytucyjnej	<input checked="" type="checkbox"/>
– republiki arystokratycznej	<input checked="" type="checkbox"/>	– monarchii absolutnej (despotyzmu)	<input type="checkbox"/>

a) 2p b) 2p

Wolter – François-Marie Arouet

a) Opisz poglądy Woltera na temat

– Kościoła jako instytucji, duchowieństwa:
 instytucja zbędna, antyklerykalizm, krytyka za uprzywilejowaną pozycję, brak tolerancji
 wróg religii zinstytucjonalizowanych
 – religii/wiary:
 głosi tolerancję religijną / potępia wojny religijne,
 deista/ateista religia to zabobon, Pismo Święte to zbiór opowieści i bajek
 np. sentencja: *Gdyby Boga nie było, należałoby Go wymyślić.*

b) Jakiego ustroju był zwolennikiem? Zaznacz literą „X” jedną prawidłową odpowiedź.

– republiki demokratycznej	<input type="checkbox"/>	– monarchii konstytucyjnej	<input checked="" type="checkbox"/>
– republiki arystokratycznej	<input type="checkbox"/>	– monarchii absolutnej (oświeconej)	<input checked="" type="checkbox"/>

c) Jakie stanowisko zajął Wolter wobec „sprawy Jeana Calasa”?

Prowadził kampanię w obronie dobrego imienia kalwina Jana Calasa
 fałszywie oskarżonego o morderstwo z pobudek religijnych, torturowanego i straconego w 1762 r.
 Wolter poświęcił sprawie słynny *Traktat o tolerancji* (1763), który przyczynił się w 1765 r. do
 uznania pośmiertnie Jana Calasa za niewinnego.

a) 2p b) 1p c) 1p

Zadanie 11.

Idee ekonomiczne XVIII w.

max. **4 p.**

Dopasuj pojęcia do definiujących je określeń, używając podanych niżej liter:

„L” – liberalizm ekonomiczny, „M” – merkantylizm, „F” – fizjokratyzm

Źródłem bogactwa narodowego i siły państwa – celem polityki państwa – jest:

a) – posiadanie kruszcu, który umożliwi rozwój gospodarczy (inwestowanie, handel)	
– wspieranie i wzrost eksportu, zwłaszcza produktów przemysłowych oraz ograniczenie importu, zwłaszcza towarów luksusowych (zakazy, wysokie cła) zapewniające dodatni bilans w handlu zagranicznym	M
b) – ziemia: wielkie gospodarstwa rolne, będące w rękach swobodnie gospodarujących przedsiębiorców rolnych dysponujących kapitałem i produkujących na rynek	
– rolnictwo, które jako jedyne pomnaża dobra i zapewnia wzrost dochodu (rzemiosłu i manufakturom przypisywano jedynie funkcję przerobu płodów rolniczych)	F
– gospodarka funkcjonująca w warunkach bezpieczeństwa i swobody gospodarowania (umiarkowane cła i podatki)	
c) – swobodna działalność gospodarcza jednostek zgodna z ich własnymi interesami (brak ingerencji ze strony państwa w stosunki gospodarcze, w działalność producentów)	L
– wolna konkurencja i wolny rynek oraz podział pracy i specjalizacja prowadzące do wzrostu wydajności, obniżenia kosztów i wzrostu opłacalności produkcji	
d) – zakładanie manufaktur, rozbudowa floty i sieci komunikacyjnej i transportowej oraz wspieranie i wprowadzanie nowoczesnych form gospodarowania oraz zakładanie prywatnych przedsiębiorstw	M
– polityka protekcjonizmu, reglamentacja handlu	

4 p.

Liczba punktów możliwych do uzyskania:

118 pkt.